

VENDIM
NË EMËR TË REPUBLIKËS

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Fehmi Abdiu,	Kryetar i Gjykatës Kushtetuese
Hilmi Dakli,	Anëtar i “ “
Zija Vuci,	Anëtar i “ “
Hajredin Fuga,	Anëtar i “ “
Alfred Karamuço,	Anëtar i “ “
Kristofor Peçi,	Anëtar i “ “
Kujtim Puto,	Anëtar i “ “
Sokol Sadushi,	Anëtar i “ “

Me sekretare Arbenka Lalica, më datë 11.11.1999, mori në shqyrtim në seancë gjyqësore me dyer të hapura çështjen nr.58 Akti që i përket:

KËRKUESE: GJYKATA E LARTË

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

1. PRESIDENTI I REPUBLIKËS, i përfaqësuar nga zoti Theodhori Sollaku, këshilltar ligjor.
2. KUVENDI I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, në mungesë.
3. KËSHILLI I MINISTRAVE, në mungesë.

O B J E K T I

Papajtueshmëria me Kushtetutën e dispozitave të Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë, që parashikojnë dënimin me vdekje.

Kolegji penal i Gjykatës së Lartë, në çështjen penale në ngarkim të të pandehurve Flamur Rako, Haxhi Idrizi dhe Abaz Taqe, duke u nisur nga fakti se gjykatat e instancave më të ulta ndaj njerit prej të pandehurve kanë aplikuar dënimin me vdekje për veprën penale të “vrasjes me dashje në lidhje me një krim tjetër”, ka çmuar, në përputhje me nenin 145 pika 2 të Kushtetutës, se dispozitat e Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë që parashikojnë dënimin me vdekje, si një lloj dënimi penal janë të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë dhe pasi ka vendosur pezullimin e kësaj çështjeje, ia ka dërguar atë për shqyrtim Gjykatës Kushtetuese.

Kërkuesi në vendimin e tij ka parashtruar opinionin e tij lidhur me këtë çështje duke arsyetuar se:

- Kushtetuta parashikon në mënyrë të shprehur të drejtën për të jetuar si një ndër të drejtat themelore të njeriut. Mospërfshirja në Kushtetutë e dy paragrafeve që lejonin dënimin me vdekje, të cilat parashikoheshin në dispozitat e mëparshme kushtetuese, do të thotë se vullneti i ligjvënësit ka qenë që ajo normë të mos ekzistojë më;

- Aplikimi dhe ekzekutimi i dënimit me vdekje nuk përbën thjeshtë një kursim të drejtës së njeriut për të jetuar, por cënon drejtpërdrejt dhe asgjeson thelbin e kësaj të drejte themelore dhe në kuptim të paragrafit të datë të nenit 17 të Kushtetutës, ai absolutisht nuk mund të jetë i pranueshëm;

- Konventa Europiane e të drejtve të njeriut nuk e përmban një kufizim të tillë, por ajo e ndalon në mënyrë të shprehur dhe pa asnjë përjashtim dënimin me vdekje dhe sipas neneve 116 dhe 122 të Kushtetutës, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara qëndrojnë më lart se ligjet në hierarkinë e normave dhe përbëjnë pjesë të sistemit të brendshëm juridik;

- Me miratimin e Kushtetutës, Kuvendi i Shqipërisë si organ ligjvënës dhe populli shqiptar me referendum kanë shprehur vullnetin dhe kanë vendosur për heqjen e dënimit me vdekje.

GJYKATA KUSHTETUESE

Pasi shqyrtoi dokumentet, dëgjoi përfaqësuesin e Presidentit dhe bisedoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

Me ligjin nr.7959, datë 11.07.1995 Kuvendi Popullor ka vendosur aderimin e Republikës së Shqipërisë në Statutin e Këshillit të Europës. Anëtarësimin e saj me të drejta të plota përfaqësimi në këtë Këshill, Republika e Shqipërisë e realizoi krahas zhvillimeve të karakterit politik, ekonomik, social dhe juridik që kishte arritur dhe kalimit gradual drejt një shoqërie të lirë e demokratike, por edhe kundrejt disa angazhimeve dhe detyrimeve të karakterit juridik ndërkombëtar, të cilat ajo i mori përsipër për t'i përmbushur brenda disa afteve të caktuara, në bazë të Rezolutës nr. 189 të vitit 1995 të miratuar nga Asambleja Parlamentare e Këshillit të Europës, e shoqëruar nga vendimi i Komitetit të Ministrave nr(95) i datës 10 korrik 1995, akte të cilat sipas Statutit të Këshillit të Europës dhe Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut, janë të detyrueshme për t'u zbatuar.

Republika e Shqipërisë sipas këtyre angazhimeve ndërkombëtare detyrohej që të ratifikonte Konventën Europiane të të Drejtave të Njeriut së bashku me Protokollin nr.1, 2,4,7 dhe 11 të saj brenda afatit prej një viti, si dhe të nënshkruante, ratifikonte dhe zbatonte Protokollin nr.6 të kësaj Konvente, lidhur me heqjen e dënimit me vdekje, në kohë paqeje, brenda një afati prej tre vjetësh, nga koha e pranimit të saj në Këshillin e Europës, duke zbatuar një moratorium mbi ekzekutimet deri në heqjen e dënimit me vdekje.

Të gjitha këto angazhime juridike dhe politike, të marra përsipër nga Republika e Shqipërisë, kanë të bëjnë me kushtet që Këshilli i Europës ka vendosur, për heqjen e dënimit me vdekje, jo vetëm ndaj shteteve anëtarë të tij, por edhe për ato shtete të cilat paraprakisht kanë fituar statusin e të ftuarit special pranë këtij organizimi.

Rezoluta nr.1044, datë 04.10.1994 e Asamblesë Parlamentare të Këshillit të Europës në pikën 6 të saj parashikon: "Zbatimi adekuat i Protokollit shtesë të Konventës Europiane të të Drejtave të Njeriut duhet të mbetet një nga preokupimet e Asamblesë dhe vullneti për ta ratifikuar këtë protokoll duhet të përbëjë një kusht për anëtarësimin në Këshillin e Europës". Kjo klauzolë e karakterit juridiko-ndërkombëtar përbënte tashmë për Republikën e Shqipërisë, si një nga vendet që kishte fituar statusin e të ftuarit special, një kusht determinant për anëtarësimin e saj pranë Këshillit të Europës.

Mbi bazën e këtyre angazhimeve ndërkombëtare dhe brenda afateve të përcaktuara, Republika e Shqipërisë nënshkroi e ratifikoi Konventën Europiane për të Drejtat e Njeriut dhe Protokollin nr.1,2,4,7 dhe 11, si dhe përmbushi mjaft detyrime të tjera të vendosura nga Asambleja Parlamentare dhe Komiteti i Ministrave pranë Këshillit të Europës. Ajo, gjithashtu zbatoi me korrektësi moratoriumin mbi ekzekutimet e dënimeve me vdekje, pasi që nga viti 1995 nuk është ekzekutuar asnjë person, ndaj të cilit është aplikuar ky lloj dënimi nga gjykatat. Por aktualisht Republika e Shqipërisë nuk e ka përmbushur formalisht detyrimin juridik dhe politik të nënshkrimit, ratifikimit dhe zbatimit të Protokollit nr.6, i cili që në nenin 1 të tij sanksionon heqjen e dënimit me vdekje.

Sipas parimeve kryesore të së drejtës ndërkombëtare, të cilat kanë gjetur pasqyrimin e tyre të plotë në Kushtetutën e re, shtetet si subjekte të kësaj të drejte, janë të detyruara të përmbushin të gjitha angazhimet, që ato i kanë marrë përsipër për t'i realizuar. Përndryshe, në rast përmbushje të këtyre detyrimeve dhe angazhimeve ndërkombëtare, shtetet përkatëse nuk do të mund t'i shmangen përgjegjësisë, e cila zakonisht shfaqet shumëplanëshe, por që ndikimin më të madh e ka kryesisht në aspektin politik, juridik, ekonomik dhe social.

Nga kjo pikëpamje Republika e Shqipërisë, si një shtet që ka pranuar të aderojë në këto struktura ndërkombëtare nuk bën përjashtim. Me kalimin e tre vjetëve nga pranimi i saj në Këshillin e Europës, afat i cili është plotësuar që në muajin Qershor të vitit 1998, Republika e Shqipërisë duhej të kishte zbatuar plotësisht edhe de jure këtë detyrim ndërkombëtar, si rrjedhojë e vetë angazhimit të saj politik e juridik, duke e hequr përfundimisht dënimin me vdekje, si një nga llojet e dënimeve të parashikuar nga dispozitat e Kodit Penal.

Nënshkrimi dhe ratifikimi në afatin e caktuar i Protokollit nr.6 nga ana e Kuvendit të Shqipërisë, do t'i shërbente afirmimit të kredibilitetit të Republikës së Shqipërisë në arenën ndërkombëtare, si një shtet që shfaq seriozitet dhe përgjegjësi në drejtim të realizimit pa hezitim të atyre angazhimeve që ajo vetë i ka pranuar, si dhe do të mbyllte përfundimisht këtë problem mjaft të diskutuar.

Megjithatë duke u nisur nga fakti i plotësimit të afatit tre vjeçar për përmbushjen e detyrimit ndërkombëtar për heqjen e dënimit me vdekje, si dhe nga zbatimi në praktikë i moratoriumit mbi

ekzekutimet e personave të dënuar me këtë lloj dënimi, në të vërtetë ishte vënë në rrugën e zgjidhjes problemi i ekzistencës ose jo të dënimit me vdekje në Shqipëri, i cili që nga viti 1995 mbeti praktikisht i pazbatueshëm.

E parë në këtë këndvështrim, Kushtetuta është hartuar duke u bazuar edhe në parimet që sanksionon Statuti i Këshillit të Europës, ku në nenin 3 të tij thuhet: “Çdo anëtar i Këshillit të Europës pranon parimin e përparësisë të së drejtës dhe parimin në bazë të të cilit çdo person nën juridiksionin e saj duhet të gëzojë të drejta e njeriut dhe liritë themelore”. Në këtë aspekt edhe qytetarët shqiptarë si pjesë e kësaj bashkësie europiane, ku heqja e dënimit me vdekje është bërë një domosdoshmëri, nuk mund të bëjnë përjashtim nga ky rregull dhe as nuk mund të vihen në pozita më të disfavorshme në krahasim me qytetarët e shteteve të tjera për gëzimin e këtyre të drejtave dhe lirive themelore. Për këtë arsye ndaj tyre mund të zbatohen vetëm ato lloj kufizimesh që në thelb nuk tejkalojnë legjislacionin europian.

Prandaj gjatë përgatitjes së Kushtetutës së re është mbajtur parasysh pikërisht ky realiteti i krijuar, si rrjedhojë dhe e atyre detyrimeve ndërkombëtare që kërkojnë heqjen e dënimit me vdekje nga legjislacioni penal.

Trajtimi si më sipër i problemit, në aspektin e marrëdhënieve ndërkombëtare dhe detyrimeve politike dhe juridike që Republika e Shqipërisë ka marrë përsipër, shërbejnë si argumenta, të cilët së bashku me analizën e dispozitave konkrete kushtetuese, i krijojnë Gjykatës Kushtetuese mundësinë për të konkluduar lidhur me pajtueshmërinë ose jo me Kushtetutën të dispozitave të Kodit Penal që e parashikojnë dënimin me vdekje. Por nga ky këndvështrim paraqitet e domosdoshme interpretimi i atyre dispozitave të Kushtetutës që kanë rëndësi dhe që lidhen drejtpërdrejt me këtë çështje.

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë në nenin 21 të saj parashikon se: “Jeta e personit mbrohet me ligj”. Kjo dispozitë shpreh në mënyrë të drejtpërdrejtë mbrojtjen e jetës njerëzore e cila përbën një vlerë kushtetuese. Koncepti për jetën dhe dinjitetin njerëzor paraqiten në dispozitat e Kushtetutës si vlera shumë të rëndësishme, të cilat konsiderohen si burimi, nga i cili rrjedhin të gjitha të drejtat e tjera si të drejta themelore absolute. Kapitulli i të drejtave dhe lirive themelore të njeriut përshkohet që në fillim nga koncepti i mosdhunimit të këtyre lirive dhe të drejtave. Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, sipas nenit 15 të Kushtetutës, janë të pandashme, të patjetërsueshme e të padhunueshme dhe qëndrojnë në themel të të gjithë rendit juridik, prandaj ekziston edhe detyrimi parësor dhe kushtetues i shtetit, nëpërmjet organeve të tij, që t’i respektojë dhe t’i mbrojë këto të drejta. Thelbi i dispozitave kushtetuese është nxjerrja sa më në pah e atyre drejtimeve themelore që si orientim primar kanë respektimin e vlerës së jetës dhe të dinjitetit njerëzor. Vlera më superiore për shtetin është njeriu dhe jeta e tij. Kjo e drejtë qëndron në themel të të gjitha të drejtave dhe mohimi i saj sjell edhe eliminimin e të drejtave të tjera njerëzore. Jeta njerëzore duke u konsideruar e tillë që nga fillimi i saj bëhet një vlerë mbi të gjitha vlerat e tjera që mbrohet nga Kushtetuta. Ky është dhe qëllimi i Kushtetutës sonë, i cili del që në Preambulën e saj, si dhe në mjaft dispozita të tjera.

Lidhur me çështjen, objekt të kësaj kërkesë, që ka të bëjë me përcaktimin e pajtueshmërisë ose jo me Kushtetutën të dënimit me vdekje, që parashikohet në disa dispozita të Kodit Penal, nuk është i mjaftueshëm referimi vetëm në nenin 21 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, pasi problemi paraqet domosdoshmëri të shihet në shumë aspekte të tjera, si në atë juridik, social, politik, apo dhe historik.

Neni 21 i Kushtetutës që sanksionon mbrojtjen me ligj të jetës së personit nuk e ndalon në mënyrë të shprehur dënimin me vdekje, por kjo nuk do të thotë se e lejon, ashtu si, në të njëjtën kohë, i krijon terren mendimit tjetër se jeta e personit nuk mbrohet nga Kushtetuta, por është ligji ai që duhet të shprehet për mbrojtjen e saj. Prandaj paraqitet e nevojshme që të interpretohet kjo dispozitë në raport me dispozitat e tjera, me frymën që përcjell në tërësi Kushtetuta, si dhe mënyrën se si e kanë rregulluar këtë çështje dispozitat e mëparshme kushtetuese.

Sipas Ligjit nr.7692, datë 31.03.1993 “Për një shtojcë në Ligjin nr.7491, datë 29.04.1991 “Për dispozitat kryesore kushtetuese”, “të drejtat dhe liritë themelore të njeriut sanksionohen e garantohen sipas këtyre dispozitave”, ndërsa neni 1 parashikonte se:

- “E drejta e çdo njeriu për të jetuar mbrohet me ligj.

- Askujt nuk mund t’i hiqet jeta, përveç se në ekzekutim të një vendimi gjyqësor për një krim tejet të rëndë, të kryer me dashje për të cilin dënimi me vdekje është parashikuar me ligj.

Dënimi me vdekje nuk mund të jepet për të rinjtë, të cilët në kohën e kryerjes së krimit kanë qenë nën moshën 18 vjeç, si dhe për gratë”.

Mbi bazën e kësaj dispozite kushtetuese legjislatori miratoi Kodin Penal në vitin 1995, pa patur asnjë pengesë të karakterit kushtetues për të parashikuar dënimin me vdekje, për disa vepra të rënda penale, kod i cili aktualisht është në fuqi.

Nëse do të marrim në analizë në mënyrë krahasimore përmbajtjen e këtyre dispozitave kushtetuese me ato që sanksionohen në Kushtetutën e re, do të vinim re një dallim të ndjeshëm në aspektin e zgjerimit dhe përforsimit të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, dallim i cili është mjaft esencial.

Neni 21 i Kushtetutës, në krahasim me nenin 1 të dispozitave kryesore kushtetuese, duke mos e parashikuar dënimin me vdekje, si një rast përjashtimor nga parimi i përgjithshëm përbën një evoluim të ndjeshëm në favor të së drejtës për jetën dhe të mosdhunimit të saj. Dispozita e mësipërme duke qenë një normë pohuese për mbrojtjen e jetës, nuk përbën njëkohësisht një mohim të saj dhe as nuk lejon alternativë në këtë drejtim.

Kështu që nga kjo pikëpamje, ligjvënësi nuk ka patur qëllimin të pranonte ekzistencën e dënimit me vdekje, si përjashtim në Kushtetutë, sepse heqja e dënimit me vdekje në Shqipëri tashmë ishte një çështje në zgjidhje. Nëse do të pranoni mendimin e kundërt, se vullneti dhe qëllimi i ligjvënësit ka qenë në favor të ekzistencës dhe të zbatimit në Shqipëri të dënimit me vdekje, atëherë ai nuk mund të mos parashikonte një dispozitë të tillë, duke përfshirë në nenin 21 të Kushtetutës së re një formulim të njëjtë me nenin 1 të dispozitave kryesore kushtetuese.

Në Kushtetutën e re janë parashikuar të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, megjithatë duke u nisur nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare, është e kuptueshme se këto të drejta dhe liri nuk mund të konceptohen si të paprekshme dhe të pakufizuara. Vetë Kushtetuta në disa prej këtyre dispozitave e lejon në mënyrë të shprehur kufizimin e të drejtave dhe lirive, kufizim i cili konsiderohet si përjashtim nga parimi i përgjithshëm. Dhe ky kufizim kushtetues parashikohet në nenet 18/3, 26, 27, 29, 34, 35, 37, 41, 43, 45, 47/2 etj., të Kushtetutës.

Nga ana tjetër, në disa dispozita kushtetuese të kapitullit të të drejtave dhe lirive themelore, legjislatori ka parashikuar vetëm rregullin e përgjithshëm, pa lejuar përjashtimin. Mungesa në mënyrë të qartë e këtij përjashtimi shfaqet në shumë dispozita kushtetuese dhe konkretisht në nenet 15, 17, pika 2, 19, 20, 22 pikat 1- 2- 3, 23 pika 1, 24 pikat 1-2-3, 25, 28, 30, 31 etj. Në këtë grup dispozitash bën pjesë edhe neni 21 i Kushtetutës, i cili duke mos parashikuar përjashtimin, nuk mund të lejojë heqjen e të drejtës së jetës nëpërmjet dënimit me vdekje.

Parimet themelore të mbrojtjes së jetës njerëzore gjejnë mbështetje të plotë në dispozitat kushtetuese. Jeta është një e drejtë, atribut fondamental i qënies njerëzore dhe kur kjo jetë hiqet, apo merret nga shteti, njeriu në të njëjtën kohë eliminohet, si mbartës të drejtash dhe detyrimesh. Jeta njerëzore përbën një vlerë të padiskutueshme dhe është objekt i mbrojtjes kushtetuese, por kjo nuk do të thotë se mbrojtja e jetës së njeriut në çdo moment dhe në të gjitha rrethanat duhet të jetë e njëjtë, pasi ajo është e influencuar nga një numër faktorësh të natyrave të ndryshme, të cilat është ligjvënësi ai që i parashikon me ligj. Legjislatori është vetëm i autorizuar që të bëjë përjashtimet me ligj, kur si rrjedhojë e mbrojtjes së një të drejte më të rëndësishme kushtetuese, kërkohet të hiqet jeta e dikujt.

Prandaj për të kuptuar drejt formulimin e nenit 21 të Kushtetutës, sipas të cilit jeta e personit mbrohet me ligj, është e nevojshme që ai të analizohet edhe në këtë drejtim.

Neni 21 i Kushtetutës nuk do të kuptohet plotësisht dhe interpretohet drejt, nëse nuk do të analizohet nën frymën e Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut. Konventa në nenin 2, pika 2 parashikon se: “Vdekja nuk quhet e shkaktuar në kundërshtim me këtë nen, në rastet kur ajo është pasojë e përdorimit të forcës, kur një gjë e tillë bëhet absolutisht e domosdoshme:

- d) për të siguruar mbrojtjen kundër dhunës të paligjshme;
- e) për të kryer një arrestim të rregullt ose për të penguar arratisjen e një personi ligjërisht të burgosur;
- f) për të kundërshtuar, në përputhje me ligjin, një rebelim ose një kryengritje”.

Sipas kësaj dispozite të Konventës, jeta e njeriut mund të hiqet dhe kjo lloj vdekje që i shkaktohet atij, qoftë dhe nga shteti, nëpërmjet organeve të tij, nuk ka të bëjë aspak, si dhe nuk mund të jetë e njëjtë me dënimin me vdekje, si lloj dënimi të dhënë nga gjykata, por është e lidhur me ato raste përjashtimore, shprehimisht të sipërcituara.

Në këtë kuptim duhet interpretuar ai rregullim ligjor i mbrojtjes së jetës së njeriut që kërkon neni 21 i Kushtetutës. Ligji është ai, të cilit i jepet e drejta, që në raste të veçanta dhe që kanë lidhje me vdekjen, në kuptim të nenit 2, pika 2 të Konventës, të lejojë edhe heqjen e jetës për njeriun.

Konkretisht këto raste kanë gjetur rregullimin e tyre ligjor në dispozitat e përgjithshme të Kodit Penal që parashikojnë institutin juridik të mbrojtjes së nevojshme, apo në ligjin nr.8290, datë 24.02.1998 “Për përdorimin e armëve të zjarrit”, i cili i jep të drejtë Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë, forcave të policisë, rojave civile të armatosura që të përdorin armët e zjarrit në rastet e sipërpërmendura.

Pikërisht ky rregullim ligjor që i bëhet heqjes së jetës së njeriut në rastet e mbrojtjes së të drejtave të të tjerëve, apo të një vlere shumë më të madhe dhe të rëndësishme kushtetuese, ka gjetur shprehjen e vet në Kushtetutë, në nenin 17, pika 1 ku thuhet: “Kufizime të të drejtave dhe lirive të parashikuara në këtë Kushtetutë mund të vendosen vetëm me ligj për një interes publik, ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve”.

Pra, kufizimet që vendos Kushtetuta, sipas paragrafit të parë të nenit 17 duhen kuptuar vetëm për ato raste kur ligjvënësit i njihet e drejta të parashikojë edhe heqjen e jetës për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve, duke mos nënkuptuar heqjen e jetës, nëpërmjet një vendimi gjyqësor, pasi dënimi me vdekje i zbatuar nga gjykata, nuk është as përjashtim dhe as kufizim që lejohet nga Kushtetuta.

Gjithashtu Kushtetuta jonë në shumë dispozita të saj dhe kryesisht në kapitullin e të drejtave dhe lirive themelore i referohet kryesisht Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut. Konventa duke i respektuar në maksimum të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe duke i konsideruar të drejtën për jetën dhe dinjitetin njerëzor si të drejta të padhunueshme e të pakufizueshme dhe që përbëjnë thelbin e çdo të drejte tjetër njerëzore, nuk e pranon, por e ndalon ekzistencën e dënimit me vdekje për shtetet anëtare të saj.

Prandaj është e rëndësishme që interpretimi i nenit 21 të Kushtetutës duhet parë i lidhur ngushtë sidomos me nenin 17, pia 2 ku parashikohet: “Këto kufizime nuk mund të çenojnë thelbin e lirive dhe të drejtave dhe në asnjë rast nuk mund të tejkalojnë kufizimet e parashikuara në Konventën Europiane për të Drejtat e Njeriut”.

Kushtetuta kak pranuar në nenet 5,116 dhe 122 se Republika e Shqipërisë zbaton të drejtën ndërkombëtare të detyrueshme për të, duke i rradhitur marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara, të cilat përbëjnë pjesë të sistemit të brendshëm juridik, në hierarkimë e akteve normative që kanë fuqi përpara ligjeve. Konventa Europiane për të Drejtat e njeriut është një nga këto marrëveshje ndërkombëtare, të cilën Shqipëria e ka nënshkruar dhe ratifikuar. Sipas nenit 1 të Protokollit nr.6, “dënimi me vdekje, hiqet. Askush nuk mund të ndëshkohet me një dënim të tillë, as të ekzekutohet”. Shqipëria nuk ka arritur që të ratifikojë aktualisht Protokollin nr.6 të Kësaj Konvente, por nisur nga fakti që Kushtetuta në nenin 17, pika 2 nuk lejon për asnjë rast kufizime të lirive dhe të të drejtave të njeriut që mund të tejkalojnë ato kufizime të parashikuara në Konventë, kuptohet se dënimi me vdekje i parashikuar nga Kodi Penal është një tejkallim i konceptit dhe frymës që krijon Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, si dhe i vetë Konventës, e cila nuk e parashikon një kufizim të tillë.

I analizuar sipas frymës së Kushtetutës dhe të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut, dënimi me vdekje është i papajtueshëm me thelbin e këtyre të drejtave dhe lirive. Ai është një mohim i të drejtës për jetën dhe në vetvete përbën një dënim çnjerëzor e mizor, që shteti e realizon nëpërmjet pushtetit të tij gjyqësor. Dënimi kapital nuk lidhet me kufizimin, por me eliminimin përfundimisht të subjektit nga shoqëria. Ai është pikërisht një mënyrë e privimit të jetës së personit, i cili në këtë rast ka vetë shtetin si ekzekutor.

Dënimi me vdekje nuk i përgjigjet as qëllimit të dënimit penal, i cili përfshin shumë momente të rëndësishme që përgjithësisht ndikojnë tek i dënuari, siç janë riedukimi, izolimi, përpjekja për integrimin e tij në shoqëri etj. Masat e tjera penale që përmban Kodi Penal, duke filluar nga gjoba, burgimi deri në 25 vjet, apo burgimi i përjetshëm, si një alternativë e dënimit me vdekje, janë plotësisht të mjaftueshme, të cilat jo vetëm që përmbushin më mirë qëllimet e dënimit penal, por kur ato zbatohen me rigorozitet nga organet gjyqësore, ushtrojnë ndikimin e padiskutueshëm për ndëshkimin e fajtorëve dhe për një luftë efektive kundër kriminalitetit. Ekzistenca e kriminalitetit në këtë shkallë që është sot, si dhe lufta për pakësimin e vazhdueshëm të tij, nuk janë të lidhura në mënyrë të pandashme me prezencën e dënimit me vdekje, se sa me faktin e dobësive që vërehen ende në veprimtarinë e organeve përkatëse në aspektin e zbulimit të veprave penale, të kapjes dhe vënies përpara përgjegjësive autorëve, si dhe të aplikimit të dënimeve të përshtatshme ndaj tyre. Shpesh herë presioni që bëhet për ruajtjen e dënimit me vdekje, përveç qëllimeve propagandistike, përdoret edhe si një justifikim për mbulimin e dobësive të organeve të specializuara dhe të punës së pamjaftueshme të

shoqërisë për eliminimin e shkaqeve sociale të kriminalitetit.

Dispozitat e Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë që parashikojnë dënimin me vdekje nuk i përmbahen frymës së Kushtetutës dhe çenojnë përmbajtjen thelbësore të të drejtës për jetën dhe dinjitetin njerëzor. Ato dispozita të Kodit Penal që e privojnë jetën e njeriut përbëjnë në vetvete një eliminim të plotë dhe të pakthyeshëm të jetës dhe dinjitetit njerëzor. Ekzekutimi i dënimit me vdekje i kryer ndaj një individi konkret, si rrjedhojë qoftë edhe e një gabimi subjektiv bëhet i pakorrigjueshëm për të dhe si i tillë individi bëhet padrejtësisht viktimë e këtij gabimi.

Duke e analizuar këtë dispozitë kushtetuese lidhur me çështjen në shqyrtim del se kufizimet në të drejtën për jetën, siç është rasti i dënimit me vdekje nuk mund të bëhet, sepse në këtë rast jo vetëm që çenohet, por mohohet tërësisht thelbi i saj. Nga ana tjetër kufizimet e parashikuara në Konventën Europiane për të Drejtat e Njeriut nuk kanë të bëjnë me dënimin me vdekje si lloj dënimi penal.

Gjykata Kushtetuese arrin në konkluzion se përmbajtja e nenit 17, pika 2 të Kushtetutës, si dispozitë parimore që vendos rregulla lidhur me kufizimet e të drejtave dhe lirive themelore e krijon tablonë e plotë për të kuptuar frymën dhe përmbajtjen e nenit 21 të Kushtetutës.

Ekzistenca në dispozitat e Kodit Penal e dënimit me vdekje dhe në aspektin e së drejtës ndërkombëtare që njeh ekstradimin, përbën një pengesë juridike në potencë që ndikon indirekt në drejtim të luftës kundër kriminalitetit dhe dënimit të personave. Kjo për faktin se si rrjedhojë e ratifikimit nga ana e Kuvendit të Shqipërisë të Konventës Europiane për Ekstradimin në maj të vitit 1998, persona të ndryshëm, të cilët kapen në vende të huaja si rrjedhojë e kryerjes së veprave penale në vendin tonë, nuk mund të ekstradohen në Shqipëri për t'u gjykuar dhe marrë dënimin konkret, sa kohë që vepra penale për të cilën ata akuzohen parashikon dënimin me vdekje. E në këtë drejtim, shtetet, të cilëve ju kërkohet ekstradimi nga ana e shtetit shqiptar, sipas nenit 11 të kësaj Konvente, nuk mund të akordojnë ekstradimin për persona të tillë. Kuptohet që edhe ratifikimi i kësaj Konvente nga Republika e Shqipërisë, është bërë në kushtet kur, ashtu siç u theksua më lart, problemi i ekzistencës së dënimit me vdekje kishte hyrë përfundimisht në rrugën e zgjidhjes.

Duke e analizuar këtë problem në aspektin e tij social, si dhe në kushtet e situatat që janë krijuar gjatë këtyre viteve, pa përjashtuar dhe mentalitetin tradicional në një pjesë të shoqërisë shqiptare, qëndrimi në favor të heqjes së dënimit me vdekje në Shqipëri nga dispozitat e Kodit Penal mund të interpretohet si një veprim i parakohshëm, por nga analiza e shumë elementeve të tjerë që nuk duhen injoruar, përkundrazi, duhen vlerësuar si faktorë të rëndësishëm e të padiskutueshëm për shoqërinë dhe shtetin shqiptar,

- duke u nisur nga fakti se, Republika e Shqipërisë është pjesë përbërëse e një realiteti krejt të ri në përputhje me zhvillimin ligjor evropian;

- meqenëse ajo ka marrë përsipër të zbatojë të gjitha angazhimet ndërkombëtare, si pjesë e këtij komuniteti ku bën pjesë;

- duke u reflektuar ky angazhim i karakterit juridik dhe politik që në vitin 1998 në Kushtetutën e re, të cilën populli shqiptar e miratoi me referendum;

- përderisa dënimi me vdekje nuk i shërben qëllimeve të vetë dënimit dhe është i papërshtatshëm për mbrojtjen e një shoqërie të civilizuar, pasi nuk është ai mjeti kryesor që ndikon në parandalimin e kriminalitetit, por janë stabilizimi i kësaj shoqërie dhe forcimi institucional i shtetit, faktorët determinantë në këtë drejtim;

- duke qenë të ndërgjegjshëm se zhvillimet qoftë politike, ekonomike, diplomatike, historike, si dhe juridiko-kushtetuese të Shqipërisë shkojnë në të njëjtin orientim dhe kah me të gjitha shtetet e tjera dhe me organizmat ndërkombëtare, ku ajo është pjesëmarrëse, dhe që vizioni i Popullit Shqiptar që në Preambulë të Kushtetutës është ndërtimi i shtetit të së drejtës, demokratik e social dhe mbrojtja e dinjitetit dhe personalitetit njerëzor;

- përderisa nënshkrimi dhe ratifikimi i Protokollit nr.6 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut është bërë një realitet evropian;

- meqenëse Kushtetuta, si dokumenti themeltar i shtetit, i hartuar në përshtatje të plotë me parimet e Statutit të Këshillit të Europës, Konventën Europiane të të Drejtave të Njeriut, apo dhe me akte të tjera ndërkombëtare, të cilat nuk e lejojnë zbatimin e dënimit me vdekje, në kohë paqeje,

Gjykata Kushtetuese konkludon se janë pikërisht nenet 3.5.17 pika 2, 21, 116 dhe 122, të cilët së bashku me Preambulën dhe në tërësi me frymën e Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë, jo vetëm që nuk e parashikojnë, por as nuk e lejojnë aplikimin e dënimit me vdekje në Shqipëri.

Mbi bazën e këtyre argumenteve që u parashtruan më lart, Gjykata Kushtetuese arrin në

përfundimin se dënimi me vdekje që parashikohet në dispozitat e Kodit Penal dhe konkretisht në nenet 29/1, 31, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 109, 141, 208, 209, 219, 221, 230 dhe 334 është i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë dhe për rrjedhojë duhet të shfuqizohet.

Gjithashtu meqenëse objekti i kërkesës së paraqitur nga Gjykata e Lartë është papjauteshmëria me Kushtetutën e dënimit me vdekje lidhur me disa dispozita të Kodit Penal, Gjykata Kushtetuese në bazë të nenit 37 të Ligjit nr.8373, datë 15.07.1998 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”, duke qenë se ka një lidhje të drejtpërdrejtë midis tyre, vendosi të shqyrtojë tej objektit të kërkesës edhe kushtetueshmërisë e dy dispozitave të Kodit Penal Ushtarak.

Sipas neneve 59/2 dhe 77 të këtij Kodi, në dalim nga gjashtë dispozita të tjera që janë të zbatueshme vetëm për kohë lufte, parashikohet dënimi me vdekje në kohë paqeje për veprën penale të vjedhjes së pronës ushtarake dhe për vrasjen me dashje të ushtarakut. Neni 15 i Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut u njeh të drejtën shteteve palë në këtë Konventë, që në raste lufte ose të ndonjë rreziku tjetër publik që kërcënon jetën e një kombi, të mund të marrin masa që u shmangen detyrimeve të parashikuara në të, ndërsa neni 2 i Protokollit nr.6 të Konventës parashikon se: “një shtet mund të parashikojë në legjislacionin e tij dënimin me vdekje për veprime të kryera në kohë lufte ose rreziku shumë të afërt të luftës...” Pikërisht në këtë aspekt është e lejueshme nga vetë Konventa aplikimi i dënimit me vdekje në kohë lufte dhe për rrjedhojë edhe dispozitat e Kodit Penal Ushtarak që parashikojnë këtë lloj dënimi në kohë lufte nuk bëjnë përjashtim dhe si të tilla janë në përputhje me to, por nuk mund të konsiderohen të pajtueshme me Kushtetutën ato dy dispozita të sipërcituara të këtij Kodi që e parashikojnë dënimin me vdekje edhe në kohë paqeje.

Me shfuqizimin si antikushtetues të dënimit me vdekje, i përket ligjvënësit shqiptar që të rishikojë me frymën e Kushtetutës dhe të këtij vendimi, të gjitha dispozitat ligjore që kanë të bëjnë me dënimin me vdekje dhe në veçanti dispozitat e Kodit Penal, të cilat parashikojnë sanksionet, me qëllim që të harmonizohen në tërësi dënimet që duhen zbatuar ndaj personave që kryejnë këto vepra penale, duke parashikuar dënimet alternative dhe evitimin nga këto dispozita konkrete të dënimeve fikse.

Në këtë aspekt është e domosdoshme që të bëhen rregullimet e përshtatshme ligjore edhe në dispozitat e Kodit Penal Ushtarak lidhur me aplikimin e llojeve të ndryshme të dënimeve, kur këto vepra penale kryhen në kohë paqeje.

PËR KËTO ARSYE:

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë duke u bazuar në nenet 131, germa a”, 132 dhe 145 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë si dhe nenin 41 të Ligjit nr.8373, datë 15.07.1998 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, njëzëri,

V E N D O S I:

Shfuqizimin si të papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë të dënimit me vdekje, në kohë paqeje, në nenet 29/1, 31, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 109, 141, 208, 209, 219, 221, 230 dhe 334 të Kodit Penal dhe në nenet 59/2 dhe 77 të Kodit Penal Ushtarak.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë, hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare dhe i shtrin efektet e tij juridike mbi të gjitha vendimet e gjykatave të cilat përmbajnë dënimin me vdekje dhe që nuk janë ekzekutuar.

Tiranë, më 10.12.1999
Nr. 58 i Regji, Themeltar
Nr. 65 i Vendimit